

Iz dubrovačko-marokanskih diplomatskih odnosa 1779. — 1780. godine

Zdravko Šundrica

U drugoj polovici 18. vijeka u Maroku je vladao sultan Mulaj Sidi Muhamed (1757—1789). Čovjek vrlo čudljiv, prevrtljiv i lakšan, I naš slavni učenjak Ruđer Bošković, koji je sudjelovao u rješavanju spora o kojemu ćemo govoriti, jer ga je dubrovačka vlada u nekoliko navrata zamolila, da skupa sa otpravnikom poslova u Parizu Franom Favi, posreduje kod francuskog kralja, da bi ovaj preko svoga predstavnika na marokanskom dvoru gosp. Chenier-a, preporučio stvar Republike, izrekao je o njemu svoj sud. Vlada je pismom od 11. I. 1781. god. izvijestila Boškovića, da je spor sa Marokom konačno sretno poravnat. Međutim, odnosi su se ponovno bili poremetili. U vezi toga Bošković je pisao vladi na 6. III. ovako: »Pismo od 11. I. sa dva priloža, kojim su me počastile vaše ekscelencije, poslao mi je gosp. agent Favi na dva tekućeg, Sliedećeg dana poveo sam ga (Favi-a) svojom kočijom u Versali, gdje smo saopćili prvom pomoćniku ministra mornarice i vanjskih poslova vijest o sretnom završetku starog marokanskog spora, ali na nasu najveću žalost, dobili smo lošu vijest o novoj neprilici s onim kraljem, s kojim se nikada ne može sa sigurnošću računati, »er je pravi mahnitac« i kao takvog ga svi poznaju.

Za vrijeme vladanja Sidi Muhameda, dubrovačko pomorstvo bilo je vrlo razvijeno, a dubrovačka zastava

uživala je ogromni ugled, tako da je svuda bila tražena i priznata, jer je od svih zastava bila najmanje ugrožena.

Ovu njezinu ogromnu prednost nekoliko puta je ugrozio spomenuti marokanski vladar, izdajući naređenje svojoj mornarici, da plijeni dubrovačke brodove. Vrijedno je napomenuti, da su ovakva naređenja objavljena u ondašnjim novinama. Spor 1779. god. bio je objavljen u hollandskim i toskanskim novinama. O tome izvještava dubrovačku vladu nezini otpravnik poslova u Parizu F. Favi na 13. XII. 1779. god. Ovakva naređenja izdata su 1763., 1779. i 1780. god. Naređenja 1779. i 1780. god., bila su motivirana time, da se dubrovački brodovi ne pridržavaju sultanovih naređenja u vezi prevođenja njegovih hodočasnika u Meku.

Dubrovnici su, istina, svaki put uspjeli udobrovoljiti sultana i ponovno osigurati slobodu svoje plovidbe, ali to ih je stajalo mnogo truda i materijalnih žrtava. Dovoljno je imati na umu, da su svaki put morali slati posebnog čovjeka na daleki marokanski dvor i misliti na darove. Tako je 1763. godine bio poslan dragoman Đorđe Zurić, 1779. Antun Ivana Kazilari, a 1781. Ivan Gašpara Ohmučević-Orebić.

Za svaki od ovih sporova postoji opsežan materijal u dubrovačkom Arhivu. Ovdje ćemo iznijeti spor iz 1779. godine, jer je on najzanimljiviji. O njegovom rješa-

vanju sačuvan je detaljni i značajni izvještaj, napisan od samog izaslanika Antuna Kazilarija. Sačuvana, je također i originalna isprava na arapskom jeziku o slobodi plovidbe, koju je Kazilari isposlovao. Ovu ispravu objavio je, opisao i preveo Franz Babinger u Saopćenjima seminara za orijentalne jezike u Berlinu 1927. godine. Ona glasi:

»Dubrovačkom Senatu! Spasenje onome koji slijedi pravdu. A potom: vaše pismo, koje ste po Karlu Mariji Doderu i Antunu Kazilari uputili, kao i ono što ste nam po njima poručili, kod nas je prispjelo. Vi morate znati, da smo mi pred pet godina pisali svim narodima, da svatko koji prevozi hodočasnike Meke iz Aleksandrije, mora ih iskrcati samo u našim lukama. Međutim vaši su brodovi u ovoj i prošloj godini prevozili hodočasnike Meke i iskricali u Suzi i Sfaksu. Mi smo vjerovali da su ih prevozili samo Mlečani, ali su Muslimi izjavili, da su to bili brodovi vaše države, koji su ih prevozili. Stoga smo mi naredili našim brodovima, da moraju plijeniti ove brodove. Ali sad je milost prevagnula nad pravom i mi smo povratili vaše zarobljenike. Čuvajte se da nešto slična više ne učinite i upozorite vaše brodove da hodočasnike Meke prevoze samo pod uslovom, da će biti iskracani u luke naše zemlje, dokle god se mi nalazimo s vama u stanju ugovora i mira. Mi smo o ovome pisali svim konzulima. Naše Naređenje, koje će biti izvršavano, izdato je na 6 džumada I. godine 1194., što odgovara svibnja, godine 1780.«

Da bismo doznali kako je izravnani spor iz 1779. godine i kako su Dubrovčani došli do ove isprave, koja je inače ostala na snazi, zahvaljujući prevrtljivosti Sidi Muhameda, nepunih 6 mjeseci, te da bi se upoznali sa tehnikom dubrovačke diplomacije uopće, donijet ćemo u prijepodu uputstvo koje je Kazilari na svom odlasku u Maroko primio od vlade i izvještaj koji joj je podnio nakon svoga povratka u Dubrovnik.

Evo najprije uputstvo koje je Kazilari primio na 2. XII, 1779. god.

»U prošlom mjesecu prosincu, pisao nam je Gosp. Karlo Doderu naš konzul u Kadiksu, da je primio vijesti od jednog prijatelja iz Gibraltara, da je marokanski kralj izdao naređenje svojim gusarima da plijene dubrovačke brodove. I poslije toga u slijedećim pismima, gosp. Doderu nam je uvijek potvrđivao iste vijesti. Konačno 20. travnja prošlog, poslao nam je originalno pismo jednog svog prijatelja iz Mogadora, koji je preko jedne njemu pouzdane osobe, razgovarao u vezi toga s onim kraljem, te da je kralj izjavio, da je u prijateljstvu sa svim nacijama osim sa Dubrovčanima, jer da su oni vrlo loše postupali sa njegovim Mavrima na Levantu. Ove vijesti, skupa sa mnogim drugim, koje su bile neprijatne i na štetu naše plovidbe, dale su povoda uzvišenom Senatu da pošalje 15. prošlog lipnja Ivana L. Drobca na marokanski dvor, da predusretne svaku lošu posljedicu i suzbije zlo na početku. Ali pošto nam je spomenuti gosp. Doderu, poslije odlaska Drobca, u slijedećim pismima dao dobre nade, da će se stvar njegovim posredstvom, uz podršku njegovih prijatelja na onom dvoru uskoro izravnati, preuzvišeni Senat je opozvao Drobca i iz dana u dan očekivao utješljive vijesti. Ali desilo se sasvim protivno. Gosp. Bussara, administrator našeg konzulata u Alžiru, javlja nam u pismu od 6. rujna i 11. listopada, da neki saletinski gusari, koji su nedavno stigli tamo, potvrđuju vijesti i pokazuju pismeno naređenje kraljevo, da plijene brodove naše zastave. Konačno, kap. Petar A. Bratić, koji je ovdje stigao 20. prošlog mjeseca, donio je detaljni izvještaj, čiji ćete sadržaj doznati iz priloženog prijepisa i potanko razložio što se tamo desilo. Iako već od 20. kolovoza nismo primili nikakvo pismo od gosp. Doderu, koji mora da je obaviješten o promjenama na dvoru u ovoj stvari i o motivima zbog kojih je do toga došlo, iako vjerujemo da se njegova pisma nalaze u Ankonu i da bi nam ona mnogo pomogla u sastavljanju ovog uputstva, uza sve to Senat nije smatrao zgodnim da i malo odugovlači sa slanjem u Maroko jedne posebne osobe, koja će morati obaviti ovaj posao na onom dvoru i privesti žuđenom cilju ovaj važni državni i privatni posao.

Izbor je pao na vašu osobu Antuna Ivana Kazilari. Senat je uvjeren, da ćete se vi pokazati u ovom poslu sposobnim i okretnim, te tako opravdati mišljenje koje

je Senat imao o vama, kad vas je izabrao za ovo poslanstvo i zaslužiti opće priznanje i ljubav.

Dakle, smjesta ćete krenuti na put i ukrcati se na pink kap. Jakova L. Sodrnje, koji vam se stavlja na raspoloženje. Za Ankonu ćete otputovati na 7. tekućeg. Stigavši u taj grad, ako vam nešto bude trebalo, možete se poslužiti pomoću našeg konzula gosp. Storani, kojemu vas preporučujemo pismom, koje vam predajemo otvoreno, da budete obaviješteni o njegovom sadržaju. Ali to treba da obavite što je moguće hitrije i otputujete za Gjenovu. Kad tamo stignete, morate započeti sa izvršavanjem ovoga uputstva.

Ovdje vas radi vašeg znanja upozoravamo, da smo odmah u siječnju, poslije obavještenja gosp. Doderu, uputili u Carigrad kurira, da preko konzula Zurića isходи od Velikog Vezira preporučeno pismo za marokanskog kralja. To pismo smo dobili kako smo želili. O njemu ćemo kasnije govoriti. U isto vrijeme smo tražili od spomenutog Zurića, kojemu su poznati običaji marokanskog dvora, jer je tamo bio dva puta, da nam naznači kakvi bi se darovi svidili onom vladaru.

On nam savjetuje, da bi bilo zgodno poslati mu neku lijepu vazu ili zlatni ili srebrni predmet u vrijednosti od 600 do 700 cekina, srednje izradbe, spremljen u malu kutiju i zapečaćen sa istim državnim pečatom, kojim će biti zapečaćeno pismo koje ćete podnijeti vladaru. Uzvišeni Senat, uzimajući u obzir koliko je važno na samom početku raspoložiti kralja da nam bude sklon, da bismo onda sretno uspjeli u poslu, nije se zadovoljio sa 600 ni sa 700 cekina, već vam je stavio na raspoloženje svih 1000 da ih upotrebite za nabavku spomenutih vaza ili predmeta, koje ćete morati dati izraditi u Gjenovi na gore naznačeni način. Predaje vam se također 10 pečata na tvrdom vosku, jednakih onima kojima je zapečaćeno naše pismo za kralja. Te pečate ćete udariti na kutiju, u koju ćete spremiti kraljevski dar.

Koliko spomenutih 1000 cekina, toliko ostalu sumu određenu za izvršenje ovoga uputstva, isplatit će vam naš agent u Gjenovi gosp. Jerolim Bagnasco, na temelju pisma koje vam dajemo otvoreno. U vezi toga moramo vas upozoriti, da vam gosp. Bagnasco mora dati unaprijed spomenuti novac, kako ćete vidjeti iz samog pisma. Stoga ga morate potražiti i nastojati da što brže obavite stvar na opću korist.

Nakon toga, bez odlaganja ćete krenuti za Kadiks. Kad tamo stignete, odmah ćete potražiti našeg konzula u tom gradu Karla M. Doderu. Senat je odlučio da i on, kao vaš drug, ide s vama u Maroko. Stoga ćete mu izložiti čitavu stvar i skupa s njime raspraviti što treba učiniti, da se uspije u poslu. Treba da radite potpuno saglasno, jer sve ono što se kaže u ovom uputstvu odnosi se jednako na obojicu.

Gosp. Doderu ćete predati pismo, koje vam dajemo otvoreno, u kojem ga pozivamo da poduzme ovo putovanje i govorimo također o onome što se odnosi samo na njegovu osobu u ovom poslu. Stoga smo jedno od kredencijalnih pisama za kralja učinili na ime obojice, a drugo samo na vaše ime. Mi mu sve ovo pišemo u pismu, a vi ćete ga, da bi vam što više bio pri ruci, uvjeriti, da ćemo mi uvijek posebnim priznanjem i zahvalnošću gledati na njegovu osobu, radi usluga koje učini vama i čitavoj naciji u ovoj prigodi.

Kad tamo prispijete, morat ćete poduzeti sve mjere i zrelo odmjeriti korake, da biste uspješno obavili ovaj hitni posao. Već smo vam gore natuknuli, da smo glavne vijesti o ovoj stvari, koje su bile razlog vašeg slanja, primili od konzula Doderu. On nam je u pismu od 20. travnja davao nadu, da bi se stvar lako izgledila, kad bismo njega poslali na marokanski dvor i da ne bi trebalo potrošiti više od 200 tvrdih pečata. Međutim, Senat se nije ograničio na tako mali iznos, nego vam je, da biste sretno i brzo obavili posao, stavio na raspolaganje 1000 cekina, da ih potrošite za darove ministrima i drugima, kako bi vam bilo lakše voditi pregovore. Senat vas ovlašćuje također, da ove 2000 cekina, koje su određene za dar kralju i njegovim ministrima, možete razdijeliti prema vašem nahodjenju. To jest, darujući kralja sa više od 1000 cekina, a sa manje ministre, ili obratno, kako nađete da je zgodnije.

(Nastavit će se)